

Mol, een opvallende afwezigheid op lijst van beschermde soorten. Foto Wesley Overman

Veranderingen en voorbeelden van vermindering regeldruk

Nieuwe wet voor bescherming van Nederlandse zoogdieren

Op 1 januari 2017 treedt de nieuwe wet in werking die de Nederlandse natuur beschermt. Er is lang aan gewerkt en al veel over gediscussieerd. In dit artikel beschrijven wij wat er nieuw is, vooral wat de soortenbescherming betreft. Ook laten we twee ontwikkelingen uit de praktijk zien.

Stefan Vreugdenhil en Marcel Schillemans

Aan de Wet natuurbescherming is jaren gewerkt en er is druk gelobbyd. Ook de Zoogdierverseniging heeft hieraan meegedaan, in een coalitie met andere natuurorganisaties. En daar was alle reden toe. In de tijd van staatssecretaris Bleker, toen er in de Nederlandse politiek weinig draagvlak was

voor natuurbehoud, werd al een eerste ontwerp tekst gemaakt. Deze versie zou een flinke verslechtering hebben betekend voor de natuurbescherming in ons land. Hierover werd in 2011 al geschreven in Zoogdier 22-4. Bijna 5 jaar later wordt de Wet natuurbescherming nu dan toch een feit.

Hoofdpijnen Een belangrijke vernieuwing is dat in de Wet natuurbescherming drie bestaande wetten worden samengevoegd: de Flora- en faunawet die specifiek genoemde soorten beschermt in het hele land, de Natuurbeschermingswet 1998 die natuurgebieden beschermt (met name de

Natura 2000-gebieden en bijbehorende soorten en habitats) en de Boswet die zorgt voor de instandhouding van het bos-areaal in Nederland.

Een geruststelling is wellicht dat niet alles radicaal is aangepast. Dankzij sterke Europese wetgeving verandert er voor een fors deel van de al beschermde soorten op het eerste oog niet veel. De Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn blijven van kracht en deze richtlijnen worden nu één-op-één overgenomen in de nieuwe wet. Voor de zoogdieren betekent dit dat alle vleermuizen, walvisachtigen, hamster, bever en alle andere soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn een strikte bescherming houden (artikel 3.5, zie tabel op ZoogdierDigitaal).

Veel 'andere' zoogdiersoorten zonder Europese bescherming zijn daarnaast ook beschermd (artikel 3.10, zie tabel op ZoogdierDigitaal). Het blijft verboden om deze soorten te doden en verwonden of hun vaste rust- en voortplantingsplaatsen te beschadigen of te vernielen. Een opvallende afwezige op deze lijst is de mol, die onder de oude wetgeving nog wel enige bescherming kende. Al mochten mollen in de praktijk wel worden bestreden op grond van een vrijstelling. Provincies mogen straks zelf bepalen voor welke soorten zij een vrijstelling geven voor het doden en/of vangen. In de praktijk hebben sommige provincies soorten waar het niet goed mee gaat niet aangewezen (zoals hermelijn en wezel), terwijl andere dat wel hebben gedaan.

Het verschil tussen de strikt beschermde soorten en de soorten zonder Europese

De steenmarter verliest een deel van zijn bescherming. Foto Jacco Steendam

bescherming is vooral dat voor de laatste groep de belangenafweging voor een vergunning of vrijstelling minder streng is. Ook kan voor bijvoorbeeld de steenmarter en de das straks gemakkelijker toestem-

ming worden gekregen om dieren weg te vangen in situaties waarin overlast wordt ervaren. Het is zeer de vraag of dit effectief zal zijn, maar er zijn al wel signalen dat sommige provincies die kant op willen. Daarnaast wordt bij de Europees beschermde soorten expliciet vermeld dat (opzettelijke) verstoring van de dieren is verboden. Bij de 'andere' is verstoring alleen strafbaar op basis van de algemene zorgplicht. Wat wel een verbetering is, is dat in de wet ook een verplichting is opgenomen voor een actieve soortenbescherming. Dus er zijn niet alleen verboden (de passieve bescherming), maar er moet ook doelgericht worden gewerkt aan het versterken van populaties en habitats. De hoofdlijnen van het beleid voor actieve soortenbescherming moeten worden vastgelegd in de natuurvisies.

Zorgplicht De zorgplicht zoals we die nu ook kennen blijft van kracht voor alle 'in het wild levende dieren' (en planten) en hun directe leefomgeving. Dat betekent dat 'een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt ... voor in het wild levende dieren en planten dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel ... de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.'

Taakverdeling overheden De provincies krijgen meer bevoegdheden en taken. Zij beslissen straks bijvoorbeeld over het toekennen van ontheffingen en vrijstellingen (voor soorten) en vergunningen (voor gebieden). Gemeenten krijgen een loketfunctie en als de natuurtoets een onderdeel is van de omgevingsvergunning (wat een eigen keuze van de initiatiefnemer blijft) ook een rol in de handhaving. Het Rijk blijft verantwoordelijk voor de onderwerpen waarop regie op landelijk niveau onmisbaar of doelmatiger is, zoals handel in beschermde dier- en plantensoorten. Ook legt het Rijk verantwoording af aan Europa. Bovendien is het Rijk verantwoordelijk voor de goedkeuring van gedragscodes, die voor terugkerende werkzaamheden bij 'bestendig beheer en onderhoud' en 'ruimtelijke ontwikkeling of inrichting' tot een vrijstelling kunnen leiden. Het wordt afwachten hoe deze decentrali-

Stroomversnelling met gedragscode

De nieuwe wet maakt het alsnog mogelijk dat, mits er een passend belang is, met een gedragscode vrijstelling wordt gegeven voor ruimtelijke ontwikkelingen met een mogelijk effect op soorten van de Habitatrichtlijn. Het project Stroomversnelling is hier een voorbeeld van. Uiteraard moet dan wel aan de in de wet gestelde voorwaarden worden voldaan.

Het doel van het project Stroomversnelling is om in korte tijd zeer veel woningen in Nederland te isoleren door een nieuwe schil om de bestaande woning heen te bouwen. Hierdoor kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen verdwijnen. Door in ruime mate compenserende maatregelen te nemen (natuurinclusief renoveren) en slachtoffers te voorkomen, moet de *gunstige staat van instandhouding* worden gegarandeerd. Een achterliggende gedachte is dat de regeldruk sterk afneemt: in plaats van per locatie een ontheffing, wordt dat nu in één

Isolatiemaatregelen kunnen verblijfplaatsen vleermuizen doen verdwijnen. Foto Rob Koelman

keer geregeld en is voor iedereen duidelijk wat de voorwaarden zijn waaraan de werkzaamheden voor wat betreft natuurwaarden moeten voldoen

De Zoogdiervereniging ziet veel in de grondgedachte dat als er in ruime mate maatregelen worden getroffen en slachtoffers worden vermeden, de gunstige staat van instandhouding niet geschaad wordt. Maar dat valt op staat bij een zorgvuldige uitvoering en goed doordachte maatregelen. Daarom is de Zoogdiervereniging betrokken bij dit proces, we opereren daarin opbouwend kritisch en onafhankelijk. Dit doen we samen met onder meer Vogelbescherming Nederland.

satie gaat uitpakken. De provincies zitten dicht op de praktijk en kunnen deels eigen maatwerkkeuzes maken, maar het wordt er niet duidelijker op als aan de andere kant van de provinciegrens andere regels gelden.

Handhaving Het succes van een wet hangt voor een groot deel af van de handhaving. Juridisch zijn er straks meer mogelijkheden voor de overheden om op te treden bij overtredingen. Naast de huidige bestuursrechtelijke handhaving kunnen er onder de nieuwe wet ook bestuurlijke boetes en strafbeschikkingen worden opgelegd. Dit kan een snellere en eenvoudigere afhandeling betekenen wanneer overtreding van de wet wordt geconstateerd. Handhaving moet wel voldoende prioriteit krijgen. Het is nog onduidelijk welke keuzes provincies en gemeentes gaan maken nu hun rol groter wordt.

Wat niet helpt, is dat aan de belangrijkste verbodsbepalingen het woord 'opzettelijk' is toegevoegd. Dus enkel de constatering dat er fout is gehandeld is niet meer voldoende, ook moet worden aangetoond of iemand *opzettelijk* een beschermd dier heeft gedood of een verblijfplaats heeft vernield. Een kanttekening daarbij is dat daar ook 'voorwaardelijke opzet' onder valt. Dus als iemand bewust de kans aanvaardt dat de wet kan worden overtreden, wordt dit als 'opzettelijk' geïnterpreteerd.

Jacht en schadebestrijding

Het onderscheid tussen de creatieve jacht en schadebestrijding blijft. Haas en konijn zijn al bejaagbaar en daar komen geen zoogdiersoorten bij. Voortaan moet de jacht planmatiger gebeuren volgens een faunabeheerplan, wat bij schadebestrijding al het geval was. Er komt een centralere rol voor de faunabeheerseenheden, waarin naast jagers ook natuurbeschermers en wetenschappers een adviesplek krijgen.

Oude wijn in nieuwe zakken?

Sommige dingen blijven hetzelfde, maar er zijn wel degelijk flinke veranderingen op komst. Of dit in de praktijk gaat leiden tot een verbetering of verslechtering van de bescherming is nog lastig te zeggen. Zaak is in ieder geval dat initiatiefnemers op de hoogte zijn van de aanwezigheid van beschermde soorten en de mogelijke effecten van hun handelen daarop, om zo 'voorwaardelijke opzet' te voorkomen. Beschikbaarheid en openbaarheid van betrouwbare natuurdata waren al van groot

belang, maar worden nu nog belangrijker.

Geen lang leven beschoren

We weten nu overigens al dat deze wet geen lang (zelfstandig) leven beschoren zal zijn, want er wordt ook gewerkt aan de Omgevingswet. Dit is een wet waarin veel regels voor de fysieke leefomgeving worden samengevoegd. Ook de Wet natuurbescherming wordt hier een onderdeel van, wanneer de Omgevingswet in 2019 in werking moet treden. Het lijkt er op dat de inhoudelijke beschermingsregels hierbij niet weer veranderen.

De Zoogdierversamenleving is benieuwd naar ervaringen met de nieuwe wetgeving. Geef ze door via info@zoogdierversamenleving.nl

Stefan Vreugdenhil is hoofdredacteur van Zoogdier en Marcel Schillemans werkt voor de Zoogdierversamenleving.

Gebiedsgerichte ontheffing Tilburg

Als eerste gemeente meldde Tilburg begin 2016 dat na vele voorbereidingen een gebiedsgerichte ontheffing was afgegeven voor onder meer gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger en ruige dwergvleermuis. Door vlakdekkend onderzoek te verrichten wordt duidelijk hoe en waar strikt beschermde soorten de stad gebruiken. Door nu verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes in ruime mate aan te bieden, blijft de stad voor de soorten een geschikt leefgebied en wordt de *staat van instandhouding* niet nadelig beïnvloed. De ruime mate van voorzieningen kan worden gegarandeerd door bij alle projecten - onder regie van de gemeente - altijd voorzieningen voor dieren te treffen (natuurinclusief bouwen), ook als op een locatie geen functie voor de dieren aanwezig was. De zogenaamde *postzegelonderzoeken* per project zijn dan meestal niet meer noodzakelijk. Dat scheelt veel tijd en daarmee geld en geeft ook meer zekerheid voor de ontwikkelende partij. Een belangrijk onderdeel van de gebiedsgerichte ontheffing is het soortenmanagementplan waarin de te treffen maatregelen, doelstellingen voor het aantal voorzieningen voor de soorten en de resultaten en interpretatie van de vlakdekkende inventarisaties zijn uitgewerkt.

Gewone dwergvleermuis. Foto Paul van Hoof

Meer weten?

Naast de literatuurverwijzingen en contactgegevens van de auteur(s) zetten we ook gerelateerde filmpjes, artikelen, rapporten en weblinks online. Kijk op www.zoogdierwinkel.nl/Zoogdierdigitaal_27-4